

Jaakko Luoto

VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON OHJEISTUS

VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON OHJEISTUS

Jaakko Luoto
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma, Oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Jaakko Luoto

Opinnäytetyön nimi: Väliaikaisen lähestymiskiellon ohjeistus

Työn ohjaaja: Suvi Röytiö

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2016

Sivumäärä: 36 + 10

Opinnäytetyön aihe tuli Oulun poliisilaitoksen halusta sekä tarpeesta parantaa yhteistyötä heidän ja käräjäoikeuden välillä sekä mahdollistaa Oulun alueella kokonaisuudessaan tehokkaampi viranomaistoiminta. Yhteistyötä Oulun poliisilaitoksen sekä Oulun käräjäoikeuden välillä lähestymiskieltoasioissa haluttaisiin parantaa ja kehittää joustavampaan suuntaan kaikille osapuolille. Opinnäytetyön aiheena on selvittää lähestymiskiellon eteneminen Oulun käräjäoikeudessa sekä Oulun poliisilaitoksessa ja niiden välillä ja parantaa näiden organisaatioiden välistä yhteistyötä kehittämällä toimintaohje tehostamaan sekä nopeuttamaan lähestymiskieltojen ja erityisesti väliaikaisten lähestymiskieltojen prosessinkulkua.

Keskeisimpiä lähteitä työssäni ovat olleet ajantasainen lainsäädäntö, oikeuskirjallisuus, lainvalmisteluasiakirjat sekä käräjäoikeuden toimintaohjeet. Keskeisimpänä lakina on ollut laki lähestymiskiellosta. Teoriaosuudessa käydään läpi hieman yleistä asiaa lähestymiskieltoihin liittyen ja lähestymiskiellon eteneminen kokonaisuudessaan sekä tarkempaa kuvausta prosessin eri vaiheista. Tutkimusmenetelmänä on käytetty kvalitatiivista tutkimusta eli laadullista tutkimusta. Tämän olen toteuttanut haastattelun ja keskustelun muodossa. Haastattelin kahta henkilöä poliisista sekä käräjäoikeudesta. Olen lähettänyt kysymykset etukäteen haastateltaville, joihin he ovat saaneet vastata sähköpostilla ja kysymyksiä sitten on laajennettu ja tarkennettu keskustelussa.

Tutkimustulokset osoittivat, että lähestymiskieltojen prosessinopeuden parantaminen olisi tärkeää ja tämä voitaisiin saavuttaa lainsäädännöllisillä muutoksilla. Nämä muutokset tulisivat myös tarpeeseen, kuten haastattelemani henkilöt ovat antaneet ymmärtää. Lainsäädännön muutokset palvelisivat yleistä etua kauttaaltaan keventäen yhteiskunnan kuluja, kohdistaen työajan tehokkaammin.

Poliisille yhteistyössä käräjäoikeuden kanssa tehty uudistettu väliaikaisen lähestymiskiellon ohje vähentää työtaakkaa kummassakin instanssissa. Tulevaisuudessa olisi hienoa tietää, onko tämä uudistettu ohje lyhentänyt käsittelyaikoja ja parantanut yleistä prosessitehokkuutta.

Asiasanat: Lähestymiskielto, prosessi, lainsäädäntö

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Author: Jaakko Luoto

Title of thesis: Temporary restraining order instructions

Supervisor: Suvi Röytiö

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2016 Number of pages: 36 + 10

The theme for this thesis was commissioned by Oulu Police Department. The Police Department has wished a better co-operation with Oulu District Court regarding restraining order process. They also want to improve public officer activity in the entire Oulu area. The purpose of this thesis was to find out how restraining order case process progresses in Oulu District Court and in Oulu Police Department. Based on theoretical background from theory and with some interviews the intention was to create new procedure to accelerate the process in restraining orders, especially in temporary restraining orders.

The most essential sources used were consisted of consolidated legislation, legal literature, law documentation and Oulu District Court directive on restraining orders. The most essential law used was Act on Restraining Orders. In the theory section going through some general facts related to restraining orders, the entire restraining order process and some more specific details on the different phases in the restraining order process were discussed. The used research method is qualitative research, in form of interviews and discussions. Two persons from the Police Department and District Court were interviewed. The questions were submitted beforehand for the interviewees so they could prepare themselves better. The interviewers submitted answers back prior the interview. At the day of the interview we had more detailed conversation about the questions.

The findings indicated that restraining order process should be faster and this could be reached by modifying existing legislation. There is a great need for these modifications as the interviewed experts pointed out. These improvements would serve the entire community by lowering society expenses and by optimizing the time used at work.

The upgraded temporary restraining order guide for the Oulu Police Department was prepared in co-operation with Oulu District Court. The guide will reduce work burden in both instances. In the future it would be useful to know if this renewed guide has had any impact on shortened times of hearing and if it has improved the efficiency of the entire process.

Keywords: Restraining order, process, legislation

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys
LähKL	Laki lähestymiskiellosta 4.12.1998/898
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
PKL	Pakkokeinolaki 22.7.2011/806
PoliisiL	Poliisilaki 22.7.2011/872
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	LÄHESTYMISKIELLON ETENEMINEN	9
2.1	Lähestymiskiellon hakeminen.....	9
2.2	Toimivaltaisuus.....	11
2.3	Poliisitutkinta	11
2.4	Suullinen valmistelu ja kutsu pääkäsittelyyn.....	12
2.5	Pääkäsittely	13
2.6	Lähestymiskiellon muodot	14
2.6.1	Perusmuotoinen ja laajennettu lähestymiskielto	14
2.6.2	Perheen sisäinen lähestymiskielto	15
2.7	Ratkaisu	16
2.8	Lähestymiskiellon muuttaminen ja kumoaminen	17
2.9	Lähestymiskiellon rikkominen	18
2.10	Kaavio lähestymiskiellon etenemisestä	19
3	VÄLIAIKAINEN LÄHESTYMISKIELTO	20
4	PROSESSINKULKU VIRANOMAISTAHOISSA	22
4.1	Poliisi	22
4.2	Käräjäoikeus.....	24
4.3	Parannusehdotukset	26
4.4	Ohjeistus prosessinkulukuksi	28
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	30
6	POHDINTA	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe tuli ehdotuksena poliisilta, koska he tarvitsivat uudistetun ohjeen erityisesti väliaikaisiin lähestymiskieltoihin, jotta työaika saataisiin kohdistettua ja käytettyä paremmin. Varsinkin kun vähennyksiä tehdään kokoajan ja työtunteja vähennetään. Uudistus toiminnan nopeuttamiseen ja sen parantamiseen tähtäävään ohjeistukseen on näin ollen hyvinkin ajankohtainen ja tarpeellinen aihe. Tartuin aiheeseen ja työ aloitettiin syksyllä koulujen alkaessa.

Tarkoituksena oli siis kerätä lähestymiskiellon teoriaa ja tämän jälkeen kuvata lähestymiskieltoprosessit käytännössä poliisissa sekä käräjäoikeudessa. Prosessin kuvaus toteutettaisiin haastattelujen ja keskustelujen avulla. Sainkin haastateltavakseni oman alansa asiantuntijoita kummatkin virastosta. Näiden keskusteluiden ja haastatteluiden tuloksena luotiin lopullinen ohje ja parannusehdotukset tulevaisuutta varten.

Laki lähestymiskiellosta on melko uusi, kun ajatellaan, että ihmiset ovat olleet toistensa kanssa tekemisissä aina ja varmasti on menneisyydessä tullut niin pitkälle edenneitä ongelmia, joihin lähestymiskielto olisi ollut vaihtoehtoinen tai mahdollisesti ainoa ratkaisu. Onneksi nykyään on mahdollista turvautua ahdistavissa häiriötilanteissa viranomaisen puoleen ja saada uhkaa vähentämään lähestymiskielto.

Ennen vuotta 1999 ei siis ole ollut lainsäädäntöä, jonka perusteella on voitu kieltää henkilöä tapaamasta toista, lukuun ottamatta henkilön vankeusrangaistus aikaa. Muista Pohjoismaista kerätty tieto ja positiiviset kokemukset antoivat pohjan lähestymiskiellon syntymiselle Suomessa. Lain tarkoituksena on ehkäistä rikoksia ennakoon ja parantaa puuttumista vakavaan häirintään. (HE 41/1998, 2-3.) Laki lähestymiskiellosta tuli voimaan 1.1.1999 ja sitä on muutettu tämän jälkeen neljä kertaa (LähKL 4:18 §).

Lähestymiskiellolla on tarkoituksena turvata henkilön fyysistä koskemattomuutta, kuten terveyttä, vapautta sekä henkeä ja lisäksi henkilökohtaista rauhaa (LähKL 1:1 §). Lisäksi on tärkeää psyykkisen väkivallan minimointi (Lappi-Seppälä 2000, 442). Lain perimmäisenä tarkoituksena on ollut antaa henkilölle mahdollisuus hakea turvaa, mikäli hän on voinut perustellusti kokea itsensä toisen henkilön uhkaamaksi ilman, että olisi joutunut suoranaisesti vielä rikoksen uhriksi, kuten mahdollinen jatkuva häirintä vierailuyrityksin tai erilaisin yhteydenotoin (HE 41/1998, 1).

Lähestymiskielto kieltää määrättyä henkilöä lähestymiskiellon rikkomisesta säädetyn rangaistuksen uhalla tapaamasta sekä ottamasta yhteyttä suojattuun henkilöön, perustellut sekä asiaankuuluvat, kuten lasten tapaamisiin liittyvät yhteydenotot ovat sallittuja. Seuraaminen sekä suojatun henkilön tarkkailu on kielletty. Mikäli lähestymiskielto ei sinällään ehkäise riittävästi rikoksen mahdollisuutta, olisi mahdollisuus myös määrätä lähestymiskielto laajennettuna kattamaan oleskelu ennalta määrätyissä paikoissa. (HE 41/1998.)

Käräjäoikeuden lähtökohtana lähestymiskieltoasioihin on, että käsittelyssä toteutuvat oikeudenmukaisen oikeuden periaatteet kuten kuulemisperiaate sekä tuomarin esteettömyys. Koska lähestymiskieltoasiat käsitellään kiireisinä, tulee käsittely järjestää sekä käräjäoikeudessa, että poliisissa niin, että saadaan karsittua kaikki turhat hidastavat ja jäykistävät elementit pois, jolloin kaikki sujuu jouhevasti viranomaisen puolesta. Tämä mahdollistaa joustavan käsittelyn asiakkaan näkökulmasta. (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 1.) Poliisin tehtävänä, lähestymiskieltoihin liittyen, on pääasiallisesti määrätä väliaikaisia lähestymiskieltoja sekä valvoa, ettei lähestymiskieltoa rikota ja tarvittaessa käyttää pakkokeinolaissa mainittuja pakkokeinoja asian tiimoilta (PoliisiL 1:1).

2 LÄHESTYMISKIELLON ETENEMINEN

2.1 Lähestymiskiellon hakeminen

Lähestymiskiellon hakemiseen riittää perusteltu omakohtainen tunne uhasta tai häirinnästä (LähKL 1:1.1 §). Mahdollista on poliisin, syyttäjän tai sosiaaliviranomaisenkin pyytää lähestymiskiellon määräämistä, mikäli näin katsotaan tarpeelliseksi (LähKL 2:5.1 §). Edellytyksenä lähestymiskiellon määräämiselle on rikoksen uhka eli henkilön oma tai mahdollisesti jonkun viranomaisen arvio uhkaavasta tilanteesta (LähKL 1:2.1 §). Lähestymiskielto voidaan määrätä myös muun kuin rikoksen tunnusmerkistön täyttävän vakavan häirinnän perusteella (Juntunen, keskustelu 1.12.2015). Riittäväksi perusteeksi vaaditaan jonkinlaista näyttöä, joka on ulkopuolisen ihmisen mahdollista todeta. Tällaista näyttöä olisivat muun muassa uhkaajan aikaisempi väkivaltainen käyttäytyminen, jatkuva viestittely postitse, sähköpostitse tai tekstiviestein sekä naapureiden tai työtovereiden kertomukset häiriökäyttäytymisestä (Lappi-Seppälä 2000, 442.)

Tätä toisen ihmisen aiheuttamaa uhkaa ja lähestymiskiellon määräämisen edellytyksiä arvioitaessa tulee ottaa huomioon useampia seikkoja, kuten asiaan osallisten henkilösuhteet, olosuhteet kokonaisuudessaan ja juurikin mahdollisesti aikaisemmin tapahtuneen häirinnän tai rikoksen laatu ja toistuvuus sekä mahdollisuus, että tämä häirintä ja mahdollinen rikollinen toiminta jatkuisi edelleen, mikäli lähestymiskielloa ei asetettaisi (LähKL 1:2a §).

Yleisimpiä lähestymiskiellotapauksia ovat entisen puolison tai asuinkumppanin häirintä, aikuisen lapsen rahankiristys iäkkäämmiltä vanhemmilta tai vanhemmalta sekä oikeudenkäynnin todistajan suojaaminen mahdolliselta uhkailulta sekä muunlaiselta häirinnältä (Oikeusministeriö 2013a, viitattu 3.9.2015). Tavallisia ovat myös lähestymiskiellon hakemiset naapuria vastaan (Juntunen, keskustelu 1.12.2015).

Alla olevasta taulukosta näemme Oulussa toimeenpantujen lähestymiskieltojen määrän, joita on melkein 200 vuosittain, sekä kuinka monesti lähestymiskielto rikkomuksia on ilmoitettu Oulun alueella sekä koko maassa kokonaisuudessaan. Rikkomus voi tapahtua useammin kuin kerran saman lähestymiskielton kohdalla, joten tilasto ei kerro kuinka montaa erillistä lähestymiskieltoa on rikottu.

Oulu	2011	2012	2013	2014
Lähestymiskielto päätökset	187	202	197	163
Rikkomiset	115	107	116	116

Koko maa	2011	2012	2013	2014
Rikkomiset	2022	2051	1966	1766

(Tilastokeskus 2015; Rikitrip tietokanta 2015, viitattu 16.11.2015)

Lähestymiskieltopyyntö eli hakemus tulee toimittaa viranomaiselle kuten poliisille tai kärjäoikeudelle. Lähestymiskieltopyyntö vireilletulo tapahtuu kärjäoikeudessa joko suullisesti rikosasian istunnossa tai kirjallisesti kansliaan toimitettavalla hakemuksella. Lähestymiskieltohakemus kirjataan kärjäoikeudessa rikosasiain diaariin. Pyyntöä tehtäessä tulee ilmoittaa häirinnästä tai uhasta mihin on joutunut tai on joutumassa, kuka on uhan aiheuttaja, oma käsitys uhan jatkuvuudesta tulevaisuudessa sekä onko asiasta olemassa todisteita tai todistajia. Mikäli pyyntö tehdään kärjäoikeuden kansliassa, tällöin kansliahenkilökunta auttaa hakemuksen täydentämisessä. Jos pyynnön esittää suullisesti rikosasian yhteydessä, merkitään se automaattisesti pöytäkirjaan. (LähKL 2:5.1 §; Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 2.)

Kärjäoikeudessa lähestymiskielton käsittely kulloinkin lähestymiskieltoasian käsittelyvuorossa oleva tuomari. Asian voi ratkaista eri tuomari kuin hakemuksen vastaanottanut ja tarkastanut tuomari. Asiakaspalvelussa hakemuksen puutteisiin kiinnitetään huomiota ja tarvittaessa päivystävä tuomari tarkistaa hakemuksen välittömästi, tällöin hakemusta saadaan täydennettyä vielä kun hakija on paikalla. Jos hakemus lähetetään uudestaan täydennettäväksi, venyy asian valmistelun aloittaminen turhaan. (Oulun kärjäoikeus 2015; Juntunen, keskustelu 1.12.2015.) Hakemusta tulee täydentää, jos hakemus on puutteellinen ja se on asian jatkovalmistelun kannalta tarpeellista. Hakijalle tulee ilmoittaa vastauksen määräaika ja mitä tulee täydentää. (ROL 7:4.1 §.) Kun hakemus on kunnossa ja asia on hyvinkin selkeä, eikä tarpeen ole tehdä poliisitutkintaa asian tiimoilta, kutsutaan asianosaiset suoraan pääkäsittelyyn (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 3).

2.2 Toimivaltaisuus

Toimivaltaiseksi viranomaiseksi lähestymiskieltoasioissa valikoituu joko lähestymiskiellolla suojatavan kotipaikkakunnan käräjäoikeus tai sen paikkakunnan käräjäoikeus, jossa kieltoa pääasias-
sa sovellettaisiin (LähKL 2:4.2 §). Toimivaltaisuudesta huolehtii viranomainen virkansa puolesta (OK 10:22 §). Mikäli lähestymiskieltoa vastaan pyydetty henkilö on epäiltynä rikoksesta, on toimi-
valtainen tuomioistuin myös rikosasiassa toimiva tuomioistuin ja lähestymiskieltoa koskeva asia
voidaan käsitellä rikosasian yhteydessä. Pääsääntöisesti näin myös toimitaan, mikäli tällä on
merkitystä lähestymiskieltoasian kannalta (LähKL 2:10 §).

Käräjäoikeudessa toimivat notaarit eivät voi toimia puheenjohtajana lähestymiskieltoasiain käsit-
telystä yhden tuomarin kokoonpanossa, koska lähestymiskieltoasiat voidaan rinnastaa pakkokei-
noasioihin, turvaamistoimiin ja liiketoimintakieltoon ja käräjäoikeuslain 17 § kieltää notaarilta toi-
mimisen tämänkaltaisissa asioissa. Notaarilla on kuitenkin mahdollisuus käsitellä ja ratkaista asia,
mikäli lähestymiskielto on liitännäisvaatimuksena rikosasian yhteydessä eikä asian ratkaisemista
voida laatunsa vuoksi pitää vaikeana ratkaisuna. (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 1.)

2.3 Poliisitutkinta

Pääkäsittelyn onnistunut läpivienti harvoin kuitenkin vaatii laajempaa valmistelua. Kuitenkin on
olemassa mahdollisuus kirjallisen vastauksen pyytämiseen vastaajalta tai aikaisemmin mainitun
täydennyksen pyytäminen hakemukseen hakijalta. Jos lähestymiskieltopyyntöön kehoitetaan vas-
taamaan, tulee pyyntö toimittaa kirjallisesti tuomioistuimelle määräajassa tai tuoda ilmi suullisesti
istunnossa. (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 3, 5.) Yleisimmin vastaajan vastauksen myötä harkit-
tavaksi tulee poliisitutkinnan määrääminen, tämä säästää viran puolesta tapahtuvan selvitystyön
tarpeellisuutta. Väliaikaisen lähestymiskiellon tapauksissa poliisitutkinta voidaan aloittaa välittö-
mästi samaan aikaan kuin vastauspyyntö lähetetään. (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 3.)

Todellisuudessa poliisitutkintaan määräämistä ei käytännössä käytetä. Käyttö tilanteissa, joissa
kieltoon määrättävä henkilö on tuntematon esimerkiksi valeprofiilin takana oleva henkilö, on mah-
dollista. Myös poikkeuksellisen vakava ja akuutti uhkatilanne uhkaavan henkilön ollessa vaikeasti
tavoitettava, poliisitutkinta saatetaan määrätä tehtäväksi. (Juntunen, keskustelu 1.12.2015.)

Poliisitutkintaa käytetään silloin, kun kyseessä on jokin muu kuin rikokseen perustuva esitutkinta (PoliisiL 6:1.1 §). Laissa tulee olla erikseen maininta mahdollisesta poliisitutkinnan käyttämisestä, ilman mainintaa poliisitutkintaa ei voida suorittaa (Rantaeskola, S. 2014, 141). Mahdollisuus poliisitutkinnan käyttämiseen lähestymiskielloissa tuli voimaan 1.1.2014 (Laki lähestymiskiellosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 892/2011).

Poliisitutkinta aloitetaan, mikäli katsotaan, että se on tarpeellinen ja edistää lähestymiskieltoasian käsittelyä. Tästä tutkinnasta määräyksen antaa lähestymiskieltoasiaa käsittelevä viranomainen (LähKL 2:5.2 §). Poliisitutkinnan valmistumiselle tulee asettaa määräpäivä ja tämä pääsääntöisesti on kaksi viikkoa, mikä on sovittu käräjäoikeuden sekä Oulun poliisilaitoksen kesken. Mikäli tutkintapyyntöön ilmoitetaan lyhyempi määräaika, tulee mainita syy. Tutkintapyyntö tehdään pääsääntöisesti kirjallisena ja osoitetaan poliisilaitokselle eikä kenellekään tietylle henkilölle. Käräjäoikeuden saatua poliisitutkinta-asiakirjat, tulee ne antaa tiedoksi asiaan osallisille. (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 4.)

2.4 Suullinen valmistelu ja kutsu pääkäsittelyyn

Lähestymiskieltopyyntö on annettava tiedoksi sekä henkilölle, jota lähestymiskielloilla on tarkoitus suojata, mikäli hän ei ole hakija, että kieltoon määrättäväksi vaaditulle. Asia määrätään suoraan pääkäsittelyyn, mikäli kirjallisen vastauksen pyytäminen asiasta riippuvista syistä on tarpeetonta tai suullista valmistelua ei tarvita. (LähKL 2:5.3 §.)

Suullinen valmistelu on erittäin harvinainen lähestymiskieltoasioissa, mutta mikäli suullinen valmistelu katsotaan tarpeelliseksi asian monimutkaisuuden vuoksi, sovelletaan valmistelussa lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja siitä 7:9-17 §:in säännöksiä. (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 5.) Suulliseen valmisteluun asianosaiset lähtökohtaisesti kutsutaan saapumaan henkilökohtaisesti ja heidät voidaan kutsua sakon uhalla käsittelyyn, mikäli asianosaisen läsnäolon katsotaan edistävän asian käsittelyä (ROL 8:1.2 §).

Pääkäsittelyn onnistumiseksi tulee kutsuihin laittaa selkeät ohjeet todisteiden tuomisesta (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 3). Kutsuista käy ilmi käsittelyn ajankohta, päivä ja kellonaika, missä käsittely pidetään sekä mikä on seuraus, mikäli asianosainen ei saavu istuntoon (ROL 5:15.3 §). Sakon uhka on mahdollinen myös pääkäsittelyn kutsussa (ROL 8:1 §). Normaalisti hakija kutsu-

taan uhalla, että hakemus jää sillensä, mikäli hakija jättäytyy pois käsittelystä (ROL 8:7-8 §). Lähestymiskieltoon määrättävän kutsussa uhkana on asian ratkaiseminen hänen poissaolostaan huolimatta (LähKL 2:6.2 §). Asianosaiset itse vastaavat todistajien tuomisesta istuntoon. Käräjäoikeuden toivomuksena yleisesti on, ettei tuotaisi ”koko sukua” todistamaan, vaan yksi tai kaksi henkilö riittää kertomaan mahdolliset havainnot. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

2.5 Pääkäsittely

Lähestymiskieltoasiat käsitellään tuomioistuimessa kiireellisinä eli asiassa käytetään normaalia nopeampaa käsittelyaikataulua. Kiireellisyydestä huolimatta tulee käräjäoikeuden huolehtia asian perusteellisesta käsittelystä. (LähKL 2:6.3 §.) Lähestymiskieltoon lopullista asiaratkaisua tehdessä käsittely toteutetaan käräjäoikeudessa suullisessa ja välittömässä pääkäsittelyssä toimivaltaisessa käräjäoikeudessa (LähKL 2:4 §; ROL 6:6 §). Mahdollisuus on myös järjestää istunto muussa paikassa ja muuna aikana kuin mitä normaalin alioikeuden istunnosta säädetään. Normaalisti asia käsitellään yhden tuomarin kokoonpanossa. (LähKL 2:4.1 §.)

Viranomaisilla kuten poliisilla, syyttäjällä sekä sosiaalialan työntekijällä on oikeus olla läsnä käsittelyssä ja käyttää puhevaltaa, vaikka eivät olisikaan asiassa hakijana. (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 1, 5.) Läsnäolo voi olla tarpeen asiaan osallisten osalta, mikäli heidän kuulemisensa on tarpeellista tarkentavien kysymysten muodossa tai todistajien kuulemisen vuoksi. Asianosainen voidaan kutsua pääkäsittelyyn sakon uhalla, mikäli hänen henkilökohtaisen läsnäolonsa katsotaan olevan tarpeen. Lähestymiskieltoasioissa hakijan tai henkilön, jota kiellolla aiotaan suojata, läsnäolo on pääsääntöisesti pakollista. (LähKL 2:6.1-2 §; Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 5.)

Pääkäsittelyn aikana kuullaan kumpaakin osapuolta ja mahdollisia todistajia sekä käydään asia kokonaisuudessaan läpi todisteineen, jotta asiasta voidaan tehdä päätös välittömästi. Vaikka lähestymiskieltoa vastaan haettu henkilö ei saapuisikaan käsittelyyn, voidaan käsittely hoitaa siitä huolimatta. (LähKL 2:6.1-2 §; Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 5.) Hakijan jättäytyessä pois pääkäsittelystä jää asia sillensä (ROL 8:7 §; OK 12 §, 17 §). Käsittelyn loppuksi annetaan päätös lähestymiskiellon määramisestä tai lähestymiskielto jätetään määramättä.

Käsittelyn aikana aiheutuvat kustannukset tulevat asiaan osallisten vastattaviksi ja kukin huolehtii itse aiheutetuista kuluista. Painavista syistä johtuen, voidaan myös määrätä korvaamaan vasta-

puolen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut osaksi tai kokonaan. (LähKL 4:14 §.) Painavia syitä ovat lähinnä kiusantekomielessä tehty hakemus tai asian tarpeeton pitkittäminen kustannuksia aiheuttavalla tavalla (Juntunen, keskustelu 1.12.2015).

2.6 Lähestymiskiellon muodot

2.6.1 Perusmuotoinen ja laajennettu lähestymiskielto

Lähestymiskielto voidaan määrätä perusmuotoisena tai laajennettuna. Perusmuotoiseen lähestymiskieltoon kuuluu kielto tapaamisiin ja kaikenlaisiin yhteydenottoyrityksiin suojattuun henkilöön. Kiellettyä on myös suojattavan henkilön seuraaminen ja tarkkaileminen. Mikäli normaali perusmuotoinen lähestymiskielto ei ole riittävä, on laajennettua lähestymiskielloa mahdollista käyttää. (LähKL 1:3 §.)

Poikkeuksena pääsäännöstä ovat yhteydenotot, joihin on asiallinen peruste tai tarpeellisuus yhteydenottoon on hyvin merkittävä. Esimerkiksi yhteinen lapsi on vakavasti sairastunut tai joutunut onnettomuuteen. Tällöin yhteydenotto olisi lähtökohtaisesti sallittua, mutta kyseessä on kuitenkin poikkeus pääsäännöstä, jolloin nämä yhteydenotot eivät saisi tulla toistuviksi. (Helminen, K. & Kuusimäki, M & Rantaeskola, S. 2012, 704.) Myös vanhemmista riippuvaiseen lapseen vahvistetun tapaamisoikeuden järjestäminen on asiallinen yhteydenoton peruste (Juntunen, keskustelu 1.12.2015).

Laajennetun lähestymiskiellon tarkoituksena on estää häirintä kodin tai työpaikan ympäristössä. Laajennettu lähestymiskielto antaa mahdollisuuden kieltää oleskelun suojattavan henkilön asunon, loma-asunnon, työpaikan tai erikseen määritellyn muun niihin rinnastettavan oleskelupaikan läheisyydessä, kuten lasten päivähoitopaikka tai koulu. Kielletyn alueen rajat ja kiellon ajat on pyrittävä rajaamaan mahdollisimman selkeästi, jotta välttyttäisiin epäselvyyksiltä ja mahdollisilta turhilta konflikteilta. (LähKL 1:3 §; Lappi-Seppälä 2000, 444 - 445.) Tärkeää myös olisi, että suojattava kykenisi tuntemaan tätä myöten liikkumisensa turvalliseksi, kodin ja mahdollisen työpaikkansa, opiskelupaikkansa tai lapsen hoitopaikan välillä (HE 41/1998).

Oleskelun kieltäminen postissa, pankissa, puistossa, ravintolassa, uimahallissa tai muussa yleisessä tilassa olisi kuitenkin lähtökohtaisesti kohtuutonta, vaikka suojaa tarvitseva säännöllisesti,

jossakin vapaa-ajan palveluja tarjoavassa paikassa aikaansa viettäisinkin. Vaikka kieltoon määrättävää ei lähtökohtaisesti ilman hyvin painavia perusteita voida kieltää viettämästä aikaa näissä paikoissa, ei hän luonnollisestikaan saa lähestyä suojattavaa näissä tiloissa tai missään muissaakaan paikoissa erinäisin yhteydenotoin. (HE 41/1998.)

2.6.2 Perheen sisäinen lähestymiskielto

Ennen vuotta 2005 ei ollut mahdollista hakea lähestymiskieltoa henkilöä vastaan, joka asui samassa taloudessa. Muutoshalut lain muuttamiseen tulivat perheväkivallan ennalta ehkäisemiseksi ja paremman suojan tarjoamiseksi samassa taloudessa asuvalle, joka voisi kokea mahdollista väkivaltaista käyttäytymistä. Tämän vuoksi hallitus esitti perheen sisäisen lähestymiskiellon lisäämistä lakiin ja se tuli voimaan 1.1.2005. (HE 144/2003.)

Perheen sisäisessä lähestymiskiellossa kieltoa haetaan samassa taloudessa asuvalle, mikäli suojattavan henki, terveys tai vapaus on joutunut rikoksen kohteeksi tai kiellolla halutaan ehkäistä rikoksen tapahtuminen tämän samassa taloudessa asuvan henkilön toimesta (LähKL 1:1.2 §).

Edellytykset perheen sisäisen lähestymiskiellon myöntämiselle ovat tiukemmat, kohtuuttomuuden näkökulma tulee ottaa huomioon, koska pakkomuutto omasta kodista merkitsee laajempaa puuttumista henkilön perusoikeuksiin. Tästä syystä tulee mahdollisen uhan olla todennäköinen. (LähKL 1:2.2 §.) Poliisin näkökulmasta kohtuuttomuutta ei niinkään tarvitse soveltaa, koska lähtökohtaisesti uhrin suojaaminen perheen sisäisessä väliaikaisessa lähestymiskiellossa on tärkeämpää kuin siitä aiheutuva lyhytaikainen kohtuuttomuus kiellon saajalle. Kohtuuttomuus tulee esiin sitten käräjäoikeuden käsittelyssä, kun harkitaan lähestymiskiellon jatkamista. (Helminen, K. & Kuusimäki, M & Rantaeskola, S. 2012, 702-703.)

Perheen sisäinen lähestymiskielto voi olla perusmuotoinen tai laajennettu (LähKL 1.1.1 §; 1.3.2 §). Perheen sisäisessä lähestymiskiellossa on ratkaisussa yksilöitävä asunto, josta kieltoon määrätyn henkilön on poistuttava ja ohjeistaa kuinka henkilö saa henkilökohtaiset tavarat haltuunsa. Lähestymiskieltoon määrätylle henkilölle on annettava ohjeet avun saamiseksi asuntoasioihin liittyen, mikäli hänellä on tarvetta apuun. (LähKL 2:8.3 §.) Perheen sisäisessä lähestymiskiellossa kieltoa vastaan haettu henkilö muuttaa asunnosta välittömästi (LähKL 1:3.2 §; Luoto 2015, keskustelu).

Poliisi tai käräjäoikeus voi määrätä perheen sisäisen väliaikaisen lähestymiskiellon. Perheen sisäisen väliaikaisen lähestymiskiellon pääkäsittely tulee aloittaa viikon kuluessa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käräjäoikeudelle toimittamastaan päätöksestä. Mikäli pääkäsittely peruutetaan, tulee uusi toimittaa kahden viikon kuluessa varsinaisesta pääkäsittelypäivästä alkaen. Tällaisessa tilanteessa käräjäoikeuden tulee määrätä pidetäänkö perheen sisäisen väliaikainen lähestymiskielto voimassa. (LähKL 3:12a §.)

Perheen sisäinen lähestymiskielto ei poista osapuolten taloudellisia velvollisuuksia, kuten vuokrasuhteisiin tai omistussuhteisiin liittyviä velvollisuuksia. Oikeudellisia vaikutuksia kielto ei myöskään aiheuta yhteisten lasten huoltamiseen, heidän tapaamisoikeuteensa tai elatukseen. Näiden asioiden tiimoilta joutuu näin ollen olemaan jossain määrin tekemisissä lähestymiskiellosta huolimatta, joten poliisin puoleen kääntymisen sijasta olisi järkevää hankkia avustaja tai pyytää apua sosiaaliviranomaisilta. (Helminen, K. & Kuusimäki, M & Rantaeskola, S. 2012, 703.)

Kuvio: Perheen sisäisen väliaikaisen lähestymiskiellon etenemisen aikamääreet.

2.7 Ratkaisu

Lähestymiskiellosta tehdään kirjallinen ratkaisu, joka toimitetaan kummallekin osapuolelle (LähKL 2:9.1 §). Lähestymiskieltoon määrätylle tulee asia antaa tiedoksi todisteellista tiedoksiantotapaa käyttäen, kuten postitse saantitodistusta vastaan tai haastemiehen toimittamana (LähKL 2:9.2 §; OK 11:3.1.1 §, 4 §).

Ratkaisusta käy ilmi viranomainen, joka on asian ratkaissut, ratkaisun antamispäivä, kuka kieltoa on hakenut, ketä kiellolla on ollut tarkoitus suojata ja ketä vastaan sitä on haettu, lyhyt selostus asiasta, kuinka asia on ratkaistu ja siihen liittyvät perustelut sekä lainkohdat, jotka ovat tulleet sovelletuiksi (LähKL 2:8.1 §).

Lähestymiskieltoa määrättäessä tulee kuitenkin välttää kieltoon määrätyn oikeuksien ja toimintamahdollisuuksien turhaa rajoittamista enempää kuin mitä kiellon tavoitteiden eli suojatun henkilön oikeuksien turvaamiseksi on välttämätöntä. (Lappi-Seppälä 2000, 444 - 445.) Ratkaisua harkittaessa huomioon otetaan olosuhteet, henkilön omat kokemukset sekä mahdolliset todisteiden tuoma lisäinfo sekä todistajien kertomukset. Käräjäoikeus harkitsee rikoksen tai häirinnän vaaran aina tapauskohtaisesti. (Oikeusministeriö 2013b, viitattu 3.9.2015)

Mikäli kielto on määrätty, tulee yksilöidä kiellon sisältö, mahdolliset poikkeukset ja ilmoittaa kiellon rikkomisesta aiheutuvasta rangaistuksesta sekä kiellon päättymispäivä. Tämä ilmoitus on tehtävä hakijalle ja sille, jota kiellolla on tarkoitus suojata, mikäli hän ei ole hakija sekä henkilölle, ketä vastaan kieltoa on haettu (LähKL 2:8.2 §; LähKL 2:9.1 §.) Tuomioistuimen on viipymättä ilmoitettava lähestymiskiellon määräämisestä poliisien hallinnoimaan rekisteriin (LähKL 2:9.3 §). Tällöin lähestymiskiellosta tehdään merkintä poliisin henkilörekisteriin, josta löytyy kaikki lähestymiskiellossa olevat ja kiellolla suojattavat (LähKL 4:15 §).

Käräjäoikeus voi määrätä lähestymiskiellon keston enintään vuodeksi, mutta uudistettaessa lähestymiskieltoa kesto voidaan pidentää kahdeksi vuodeksi. Perheen sisäisessä lähestymiskiellossa maksimi aika on kolme kuukautta ja tarvittaessa kieltoa voidaan pidentää toiset kolme kuukautta. Lähestymiskiellolle voidaan pyytää jatkoa, vaikka edellinen kielto ei olisikaan vielä loppunut. Mahdollista pidennystä harkittaessa, otetaan huomioon samat edellytykset kuin aiemminkin lähestymiskieltoa määrättäessä. Lähestymiskiellon kokonaiskesto ei ole rajattu, joten on mahdollista ketjuttaa kieltoja vaikka kymmenen vuoden ajaksi. (LähKL 2:7 §; Lappi-Seppälä 2000, 446.)

Mikäli lähestymiskieltopyyntö on hylätty, tulee ilmoitus hylkäämisestä tehdä hakijalle ja sille, jota kiellolla on ollut tarkoitus suojata. Hylkäystä ei tarvitse ilmoittaa henkilölle, ketä vastaan kieltoa on haettu, mikäli hän ei ole käyttänyt asiassa puhevaltaa, muutoin hänellekin ilmoitus kiellon hylkäämisestä tulee tehdä, jos hän asian käsittelyssä on ollut mukana. (LähKL 2:9.1 §.)

2.8 Lähestymiskiellon muuttaminen ja kumoaminen

Mikäli lähestymiskieltoa halutaan muuttaa tai kumota, niin tämä voidaan suorittaa lähestymiskiellolla suojatun tai siihen määrätyn vaatimuksesta, jos tähän on perustellut syyt asiaan osallisten

muuttuneiden olosuhteiden tai muun erityisen syyn takia. Vaatimus voidaan esittää kirjallisesti tai suullisesti ja se tulee tehdä asian ratkaisseelle käräjäoikeudelle. (LähKL 4:16 §.) Poliisilla ei ole mahdollisuutta lähestymiskiellon muuttamiseen tai kumoamiseen (Helminen, K. & Kuusimäki, M & Rantaeskola, S. 2012, 708).

Päätöksen muuttamisesta tai kumoamisesta tekee tuomioistuim. Asianosaiset itse eivät voi vain sopia lähestymiskiellon päättymisestä, vaan tämä tulee aina tehdä käräjäoikeuden kautta. (LähKL 4:16 §.) Toinen asia on, että suojattavan henkilön ei tarvitse tehdä rikosilmoitusta lähestymiskiellon rikkomisesta, vaikka kieltoon ei haettaisikaan muutosta (Juntunen, keskustelu 1.12.2015). Muutos tai kumoamistapauksista tulee tuomioistuimen viipymättä ilmoittaa eteenpäin rekisterin ylläpitäjille, jolloin tehdään merkintä poliisin henkilörekisteriin (LähKL 2:9.3 §, 4:15 §).

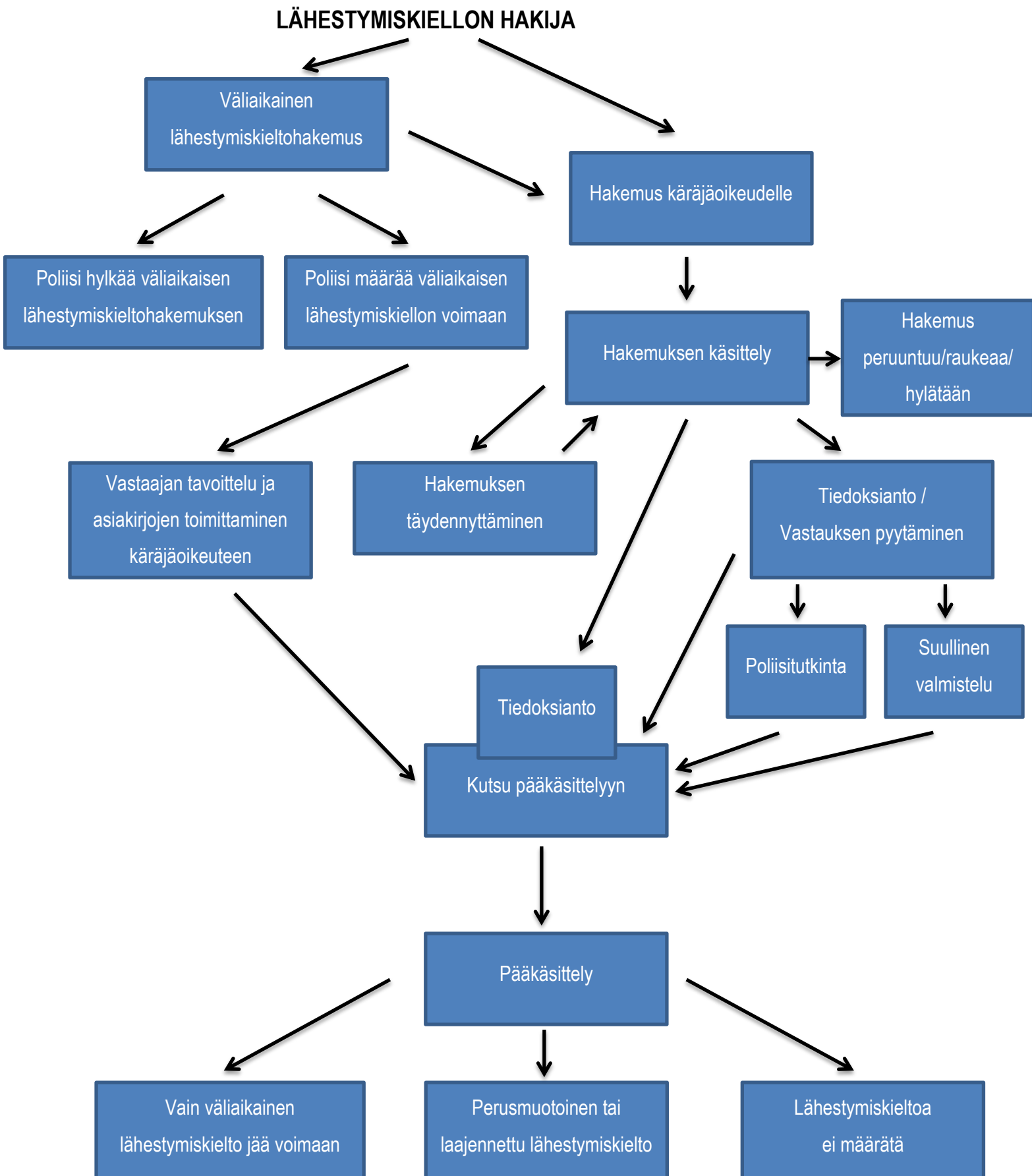
2.9 Lähestymiskiellon rikkominen

Lähestymiskiellon rikkominen kriminalisoitiin silloin kun laki lähestymiskiellosta säädettiin. Lähestymiskielto on virallisen syytteen alainen rikos, jonka syyttäjä voi viedä käräjäoikeuteen (RL 16:9a.1 §; HE 41/1998). Täten lähestymiskiellon rikkominen on aina tutkittava, vaikka lähestymiskiellolla suojattava ei sitä haluaisikaan.

Mikäli kieltoon määrätty jatkaa lähestymis- sekä yhteydenottoyrityksiä ja täten lähestymiskielloa rikotaan, voi poliisi paikalle hälytettäessä käyttää pakkokeinolainmukaisia toimia ja ottaa henkilön säilöön sekä kuulusteluun jatkotoimenpiteitä varten. Lähestymiskiellon rikkomisesta on rangaistuksena sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. (RL 16:9a.1 §; Lappi-Seppälä 2000, 446.)

Mahdollisuus tietenkin on, että asianosaiset joutuvat tekemisiin keskenään heidän huomaamattaan tai vahingossa sattuman kautta. Tällöin kyseessä on tuottamuksellinen lähestymiskiellon rikkominen, mikä ei ole rangaistavaa. (HE 41/1998.) Asianosaiset voisivat mahdollisesti osua samaan kauppaan yhtä aikaa tai osallistua konserttiin tai muuhun tapahtumaan toisistaan tietämättä. Viime kädessä rikostutkinnassa selviää mahdollinen lähestymiskiellon rikkominen, mikäli selvitykseen tulee aihetta.

2.10 Kaavio lähestymiskiellon etenemisestä

3 VÄLIAIKAINEN LÄHESTYMISKIELTO

Normaali lähestymiskieltoimenettely ei välttämättä tilanteen yllättävyyden vuoksi takaa riittävää suojaa. Tällöin nopeus on tärkeää, jotta tilanne ei kerkeä kärjistyä entisestään ja lähestymiskieltoa hakevan asema muodostu liian hankalaksi. Väliaikaisen lähestymiskiellon tarkoituksena onkin mahdollistaa nopea puuttuminen henkilöä uhkaaviin tilanteisiin ja taata nopea sekä joustava käsittely sitä tarvitsevalle.

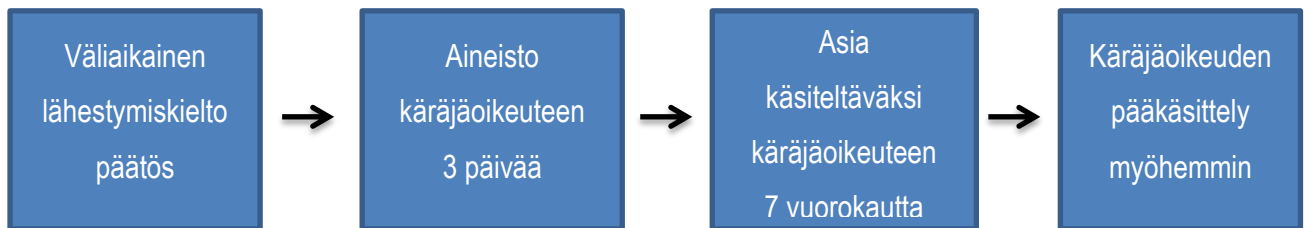
Väliaikaisesta lähestymiskiellosta voi päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies tai tuomioistuin (LähKL 3:11.1 §). Toimivalta viranomaisilla on tässä asiassa rinnakkainen, joten asian vireilläolo käräjäoikeudessa ei estä poliisia määräämässä asiassa väliaikaista lähestymiskielloa (Mäkinen, H & Savela, A. 1999, 4). Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat poliisista muun muassa poliisiylijohtaja, poliisiylitarkastaja, poliisi-tarkastaja, poliisipäällikkö ja kaikki komisariat, tullihallituksen sekä tullirikostorjunnan vastaavat päälliköt ja ylitarkastajat, rajavartiolaitoksessa työskentelevät vähintään luutnantin arvon saaneet rajavartiomiehet ja heidän päällystönsä sekä syyttäjä (PKL 2:9 §).

Ennen väliaikaisen lähestymiskiellon päätöstä, jonka virkamies tekee saatuaan hakemuksen, on varattava tilaisuus kaikille osapuolille tulla kuulluksi asian tiimoilta sekä kieltoa vastaan haetulle että suojattavalle henkilölle. Asia on kuitenkin mahdollista ratkaista asianosaisia kuulematta, mikäli lähestymiskieltopyyntö on ilmeisen perusteeton tai henkilöä, jota kieltoon ollaan määräämässä, ei saada tavoitetuksi. (LähKL 3:11.3 §.) Eli pidättämiseen oikeutettu virkamies tavoittelee kieltoon määrättävää ja pyytää häneltä lausuntoa lähestymiskieltohakemuksen johdosta, mutta mikäli häntä ei tavoiteta, voidaan väliaikainen lähestymiskielto silti määrätä. Muutoksenhaku väliaikaiseen lähestymiskielto päätökseen ei ole mahdollista (LähKL 3:11.4 §).

Virkamies voi tehdä väliaikaisen lähestymiskieltopäätöksen virkansa puolesta, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää välittömän suojan antamista ja jos on pääteltävissä ilmenneistä seikoista, että kiellolla suojattava henkilö ei itse kykene kieltoa hakemaan pelkotilojen tai jonkun muun mainittavan syyn vuoksi. (LähKL 3:11.2 §.) Tällöin pidättämiseen oikeutettu virkamies toimii hakijana myös käräjäoikeudessa, jotta lähestymiskielto saadaan varmuudella määrättyä. (HE 41/1998.)

Kun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tulee saattaa lähestymiskieltoasia viipymättä ja viimeistään kolmen vuorokauden sisällä tuomioistuimen käsiteltäväksi. Väliaikainen lähestymiskielto

on voimassa välittömästi, mikäli tuomioistuin ei toisin määrää. (LähKL 3:12 §.) Jos pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä väliaikaisesta lähestymiskiellosta ei saateta määrääjassa käräjäoikeuteen, ei käräjäoikeus ota asiaa käsiteltäväksi. Muodollisesti asia jätetään tutkimatta ja väliaikaisen lähestymiskiellon voimassaolo lakkaa. Tämä ei kuitenkaan estä uuden lähestymiskielltohakemuksen jättämistä suoraan käräjäoikeuteen. (Juntunen, keskustelu 1.12.2015.)

Kuvio: Aikajana väliaikaisen lähestymiskiellon etenemisen aikamääreistä.

Päätöksen väliaikaisen lähestymiskiellon käyttämisestä tehneen virkamiehen on toimitettava päätöksensä sekä asiaan liittyvä käsittelyaineisto käräjäoikeuteen, jonka jälkeen käräjäoikeudella on otettava asia käsittelyyn seitsemän vuorokauden kuluessa väliaikaisen lähestymiskiellon määrittämisestä (LähKL 3:12.1 §). Mikäli lähestymiskieltoon määrättyä ei saada haastetuksi istuntoon, voidaan väliaikaista kieltoa jatkaa maksimissaan vuoden pituiseksi, jos jatkolle esiintyy tarvetta. Tämän jälkeen tilanne yleensä on jo rauhoittunut siten, että hakija peruuttaa hakemuksena ja asian käsittely jää sillensä. (Juntunen, keskustelu 1.12.2015.) Pääkäsittely toimii samoin kuin perusmuotoisessakin lähestymiskiellossa (LähKL 3:13 §).

4 PROSESSINKULKU VIRANOMAISTAHOISSA

Työssä on käytetty tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista tutkimusta eli laadullista tutkimusta. Tutkimuksen tavoitteena olisi ratkaista käytännön ongelma. Tätä varten olen haastatellut ihmisiä kärjäoikeudesta sekä poliisista, jotta saisin tietooni kuinka lähestymiskieltoprosessi etenee ja mitä osaa tästä prosessista tulisi parantaa. Tämän hankitun tiedon avulla tulisi ratkaista ongelma ja saada aikaiseksi väliaikaisten lähestymiskieltojen uudistettu ohje.

Oulun poliisilaitoksen ja Oulun kärjäoikeuden yhteistyö väliaikaisten lähestymiskieltojen osalta on ollut hyvää, mutta sitä haluttaisiin edelleen saada tehostettua. Tehostamalla toimintaa ja mahdollistamalla riittävän nopea väliaikaisten lähestymiskieltojen käsittely, turvataan asiakkaiden parempi oikeusturva. Nykyisin jo olemassa olevaa menettelytapaa voidaan parantaa pienillä muutoksilla, jolloin väliaikaiset lähestymiskiellot saataisiin toteutettua ripeästi ja joutuisasti lain vaatiman ajan puitteissa näiden kahden instanssin välillä.

Olen haastatellut poliisista rikosylikomisario Antti Luotoa ja rikosylikomisario Tapani Tasantoa sekä kärjäoikeudesta kärjätuomari Heikki Juntusta ja kärjäsihteeri Maarit Hannosta. He ovat kertoneet kuinka lähestymiskiellot etenevät käytännössä kummassakin viranomaisessa ja ehdottaneet parannusehdotuksia prosessien parantamiseksi. Kysymykset on aluksi lähetetty sähköpostilla, mihin haastateltavat ovat saaneet vastata. Näitä kysymyksiä on sitten täydennetty ja laajennettu henkilökohtaisessa keskustelussa, jos keskustelulle on ollut tarvetta. Tarkentavat keskustelut käytiin kärjätuomari Juntusen, kärjäsihteeri Hannosen sekä rikosylikomisario Luodon kanssa.

4.1 Poliisi

Normaalissa lähestymiskiellossa poliisi välittää heille jätetyn lähestymiskieltohakemuksen suoraan kärjäoikeuteen tai ohjaa asiakkaan kärjäoikeuden puoleen. Asiakkaan tullessa hakemaan väliaikaista lähestymiskieltoa, auttaa kansliahenkilökunta hakemuksen täyttämässä, jos apu täyttämässä on tarpeen. (Luoto, keskustelu 21.11.2015.) Hakemuksen perusteeksi Tasanto odottaa jonkinlaista kirjallista dokumenttia, jossa selvitettäisiin ja perusteltaisiin tätä uhkaa ja sen todennäköisyyttä. Kirjallista dokumenttia sekä hakemusta ja hakijan henkilökohtaista haastattelua

hyväksikäyttäen tehdään päätös väliaikaisen lähestymiskiellon myöntämisestä. Oli päätös sitten myönteinen tai kielteinen, on se perusteltava miksi tähän on päädytty. (Tasanto, haastattelu 27.11.2015.)

Rikosylikomisario Tasanto olikin saanut eduskunnan apulaisoikeusasiamieheltä päätöksen, jossa on moitittu, ettei kielteistä päätöstä ollut perusteltu. Rikosylikomisario Tasanto oli kyllä perustellut päätöksen, mutta oli tehnyt sen poliisin Patja-järjestelmässä olevalle lomakkeelle, joka ei vain sitten ollut tullut tulostettuun versioon mukaan. Tämä oli johtanut tyytymättömyyden asiakkaaseen, kun hän ei ollut saanut perusteluja ja kanteli päätöksestä Oulun poliisilaitokselle. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on katsonut, että perustelut olisi tullut sisällyttää päätökseen, jonka hakija on vastaanottanut. Muuten asiassa ei ole ollut moitittavaa ja rikosylikomisario Tasannon päätös jättää väliaikainen lähestymiskielto määräämättä on ollut oikea. (Tasanto, haastattelu 27.11.2015.)

Hakemuksen täyttämisen ja jättämisen jälkeen yritetään saada kieltoon määrättäväksi aiottu sekä hakija kiinni kuulemista varten. Yleensä kuuleminen tapahtuu puhelimitse, mutta jos kieltoon määrättävää ei saada tavoitetuksi, niin hänet voidaan jättää kuulematta. Kuulemisen jälkeen tehdään päätös väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä. (Tasanto, haastattelu 27.11.2015.) Hakijalle pyritään ilmoittamaan välittömästi, määrätäänkö väliaikaista lähestymiskielloa vai ei. Mikäli kieltoa ei määrätä, ohjataan asiakas normaalin lähestymiskiellomenettelyn pariin. (Luoto, keskustelu 21.11.2015.)

Kun myönteinen päätös on syntynyt, tulee se antaa tiedoksi. Päätöksen tehnyt virkamies tavoittelee kieltoon määrättyä puhelimitse ja kertoo hänelle, että päätös tulee antaa hänelle tiedoksi ja tuleeko hän sen itse hakemaan asemalta vai tuoko partio sen henkilön asuinpaikkaan. (Tasanto, haastattelu 27.11.2015.) Jos nämä vaihtoehdot eivät toimi niin laitetaan etsintäkuulutus tiedoksiantoa varten, mistä käy ilmi väliaikaisen lähestymiskiellon voimassaolo. Partio tavatessaan väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrätyn antaa asian hänelle tiedoksi (Luoto, keskustelu 21.11.2015). Joka tapauksessa väliaikainen lähestymiskielto on voimassa, vaikka tiedoksiantoa ei saataisi tehtyä. Seuraamuksia kiellon rikkomisesta ei tule ennen kuin väliaikainen lähestymiskielto on annettu tiedoksi. (Tasanto, haastattelu 27.11.2015.) Normaalisti väliaikaisen lähestymiskiellon kesto on ainakin yksi kuukausi. Tämä sen vuoksi, että käräjäoikeudelle jäisi aikaa saada asia käsitellyksi tuon yhden kuukauden aikana ja uudistettua kiellon, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. (Luoto, keskustelu 21.11.2015.)

Perheen sisäisissä väliaikaisissa lähestymiskielloissa käsittely on sama, mutta myönteisen päätöksen myötä, lähetetään hakijan asuntoon poliisipartio poistamaan kieltoon määrätty henkilö ja varmistamaan hänen poistumisensa sekä antamaan lähestymiskielto tiedoksi (Luoto, keskustelu 21.11.2015).

Tehty päätös toimitetaan välittömästi ja viimeistään kolmen vuorokauden sisään kärjäoikeuteen. Käytännössä päätös skannataan ja lähetetään sähköpostilla kärjäoikeuden pakkokeino-osastolle. Mikäli päätös ei ole kärjäoikeudessa kolmen päivän kuluessa, ei kärjäoikeus ota lähestymiskielloa käsittelyyn. (Tasanto, haastattelu 27.11.2015.) Tämän jälkeen kärjäoikeus ottaa asian hoitaakseen ja juttua jatketaan varsinaisessa pääkäsittelyssä myöhempanä ajankohdana.

4.2 Kärjäoikeus

Normaali lähestymiskieltohakemus saapuu kärjäoikeuteen henkilökohtaisesti hakijan, lähten tai asiamiehen tuomana kärjäoikeuden kansliaan eli asiakaspalvelupisteeseen. Mahdollisuus hakemuksen toimittamiseen on myös kirjeellä, sähköpostilla tai faksilla. Poikkeuksellisesti hakemus voidaan esittää suullisesti kärjäoikeuden istunnossa rikosasian tai toisen lähestymiskieltoasian yhteydessä. Mikäli kyseessä on poliisin määräämä väliaikainen lähestymiskielto, tulee se kärjäoikeudessa vireille, kun poliisi toimittaa kiellon ja siihen liittyvän aineiston kärjäoikeuteen. Väliaikaisia lähestymiskielloja kärjäoikeus ei pääsääntöisesti määrää, vaan välittömissä ja vakavissa uhkatilanteissa hakijat ohjataan poliisin juttusille asian tiimoilta. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Asiakaspalvelu kirjaa lähestymiskiellon vireillä olevaksi ja samalla jakaa sen käsittelyvuorossa olevalle tuomarille. Aineisto toimitetaan sisäisenä postina kyseisen tuomarin kärjäsihteerille. Kärjäsihteerin tehtävänä on aineiston saatuaan selata se lävitse ja huomata puutteen tai puutteita, tekee hän tarralapulle huomautuksen tai kirjoittamalla asiakirjavihkon kanteen ennen jutun viemistä tuomarin pöydälle. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Tuomari tarkistaa lähestymiskieltohakemuksen ja jos kaikki on kuten pitää, kuten yleensä ottaen on, tuomari antaa sihteerille luvan laittaa asian istuntoon. Tuomari voi antaa lisäohjeena sihteeril-

le, että asia on kiireellisempi, kun on perustellusti pyydetty väliaikaista kieltoa tai sihteerin tulee ilmoittaa hakijalle, ettei tuo "koko sukua" todistamaan. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Väliaikaista lähestymiskieltoa käräjäoikeus ei saa määrätä, mikäli kieltoon määrättävä on tavoittamattomissa. Aina ensin täytyy yrittää antaa hakemus tiedoksi haastemiehen avulla ja varattava mahdollisuus tulla kuulluksi. Tämä on osasy siihen, ettei käräjäoikeus käytännössä juurikaan määrää väliaikaisia lähestymiskieltoja, koska vastaajan tavoittamisyrityksiin ja kuulemisvaraukseen menee viikosta pariin viikkoa aikaa. Yleisenä käytäntönä väliaikaiset lähestymiskiellot pyrittään haastamaan suoraan istuntoon mahdollisimman pikaisella aikataululla, kuten laissa on halutukin. Täten käsittely saataisiin aikaiseksi nopeammin kuin tavanomaisessa yhden kuukauden ajassa. Kiireellisyyden arvio on riippuvainen käsittelijän henkilökohtaisesta arviosta uhan vakavuudesta ja välittömyydestä. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Käräjäsihteerin tehtävänä on laatia kutsu hakijalle ja käsittelyilmoitus poliisille sekä syyttäjälle sekä mahdollisten alaikäisten asianosaisten ollessa kyseessä myös sosiaaliviranomaisille ja/tai lastensuojeluun. Kutsu lähetetään eteenpäin postitse tai sähköpostitse. Hakijalle kutsu annetaan puhelintiedoksiannona. Puhelintiedoksiannon perään käräjäoikeus lähettää kirjallisen ilmoituksen kutsusta. Kutsu voidaan lähettää hakijalle myös postitse vastaanottotodistuksella. Tämä todistus tulee palauttaa käräjäoikeuteen, mikä todentaa, että hakija on saanut tiedon tulevasta käsittelystä. Viimeisenä vaihtoehtona on antaa kutsu haastemiehen vietäväksi, jolloin haastemies toimittaa tiedoksiannon henkilökohtaisesti ja virkavastuullaan kuittaa tiedoksiannotodistuksen tehtävin merkinnöin tiedoksiannon toimitetuksi. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Tärkein ja haastavin vaihe käräjätuomari Juntusen mukaan on vastaajan haastaminen. Tämä sen takia, koska noudatetaan ROL:n menettelysäännöksiä, jolloin haastetta ei saa antaa tiedoksi puhelimitse. Vastaaja tulee siis haastaa joko vastaanottotodistuksella tai haastemiehen toimittamana tiedoksiannona ja koska vastaanottotodistuksen saaminen takaisin on epävarmempaa, päädytään pääsääntöisesti käyttämään haastemiestä. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Poliisitutkinta voitaisiin suorittaa tässä välissä, mikäli käräjäoikeus katsoisi sen tarpeelliseksi ja edistävän prosessin etenemistä. Poliisitutkintaa tai muutakaan selvitystä harvemmin kuitenkaan käräjäoikeus pyytää poliisilta (Luoto, keskustelu 21.11.2015).

Haasteessa vastaajalle annetaan hakemus tiedoksi ja häntä kehoitetaan vastaamaan tähän suoraan istunnossa. Kutsu sisältää myös ilmoituksen, että mikäli vastaaja jättäytyy pois käsittelystä, voidaan asia silti ratkaista. Mikäli hakija jättäytyy pois käsittelystä jää asia sillensä, jos vastaaja on saapunut käsittelyyn ja hakija ei, on vastaajalla mahdollisuus vaatia oikeudenkäyntikulujaan maksettavaksi ja hakijalla on suuri todennäköisyys ne joutua maksamaan. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Vastaajalla on mahdollisuus lähettää ennakkovastauksensa kirjallisesti, mikäli hän ei aio saapua istuntoon tai vaikka hän aikoisikin saapua. Istunnossa asia käydään läpi ja ratkaisu julistetaan pääsääntöisesti heti istunnon päätyttyä (Hannonen, keskustelu 1.12.2015). Mikäli ratkaisua ei julisteta istunnossa, annetaan asiassa kansliapäätös. Käräjäoikeus ilmoittaa kiellon määräämisestä käräjäoikeuden ilmoitustaululla sekä asianosaisille ja toimittaa sen poliisille rekisteröitäväksi. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.) Ratkaisu lähetetään lainvoimaisena hakijalle. Lähestymiskieltoon määrätyle ratkaisu lähetetään automaattisesti vain silloin, kun asia on ratkaistu henkilön poissaolosta huolimatta. Muuten kieltoon määrätyle on aina oikeus pyytää ratkaisua hänelle lähetettäväksi, mutta kiellon lähettäminen ei ole automaattista. (Hannonen, keskustelu 1.12.2015.)

Käsittelyajat Oulun käräjäoikeudessa lähestymiskiellojen osalta on noin 90 % jutuista kuukauden tai hieman alle. Muutamat pitempään roikkumaan jääneet jutut pidentävät keskimääräistä aikaa, joka on tällä hetkellä 1,2 kuukautta. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

4.3 Parannusehdotukset

Käräjätuomari Juntunen sekä rikosylikomisario Luoto haluaisivat puhelintiedoksiannon mahdollisuuden lähestymiskieltoasioihin. Juntunen ei keksi yksinkertaisempaa asiaa, joka soveltuisi paremmin puhelintiedoksiantoon kuin lähestymiskiellon hakemuksen tiedoksianto ja istunnon päivämäärän ilmoittaminen. Puhelintiedoksiannon kykenisi antamaan hyvin yksinkertaisesti. Käräjätuomari Juntusen antama esimerkki puhelintiedoksiannosta: ”Käräjäoikeudesta terve! X (henkilö) on hakenut Teitä vastaan lähestymiskieltoa ja istunto asian tiimoilta on Y (päivämäärä ja paikka). Perusteena on se, että olette häiriköineet tekstiviestein, puhelinsoitoin ja käyneet soittelemassa ovikelloa yöaikaan.” Puhelinkeskustelun jälkeen käräjäoikeudesta vielä lähetettäisiin varsinainen

lähestymiskieltohakemus ja todistus tiedoksiannosta vastaajan osoitteeseen. Näin prosessi toimi si paljon jouhevammin. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Tällä hetkellä puhelintiedoksiannon kelpaamattomuus on hyvin huono asia käsittelyaikojen pituuksien kannalta, koska nyt se tarkoittaa sitä, että haastemies ajaa 220 kilometriä Kuusamoon antamaan hakemusta tiedoksi. Varsinkin nämä reuna-alueiden (Kuusamo, Pudasjärvi ja Taivalkoski) lähestymiskieltoprosessit venyvät, kun ei ole resursseja tarpeeksi, jotta voisi ajella pelkkiä lähestymiskieltoja ympäri Oulun seutua. Käsittelyajat täten tahtovat venyä kohtuuttomasti. Puhelintiedoksiannon mahdollistaminen vaatisi lainsäädännöllisiä muutoksia, mutta helpottaisi käsittelyn kulkua. Samoin lainmuutosta vaatisi mahdollisuus kuulla vastaajaa videoteitse, mikä olisi yksi mahdollisuus myös nopeuttaa ja helpottaa käsittelyä. Tämä mahdollisuus tulisi saada myös pienempiin rikosasioihin, joissa rangaistuksena olisi esimerkiksi sakkoa tai enintään 6 kuukautta vankeutta. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.) Käräjäoikeudessa asianomistajat ja todistajat voivat jo nyt lain mukaan olla videoteitse tavoitettavissa, mutta vastaaja ei pysty (ROL 6:7 §).

Erityisesti väliaikaisissa lähestymiskielloissa ongelmana on, ettei kieltoa voida antaa ilman vastaajan kuulemistilaisuuden varaamista, vaikka hakijalla olisi täydellinen näyttö, että vastaaja on vaaraksi hänen hengelleen ja uhka on todellakin välitön sekä todellinen. Tätä voitaisiin parantaa mahdollisuudella määrätä väliaikainen kiello akuuteissa tapauksissa kuulematta vastaajaa, jolloin asia etenisi joutuisammin, kun haastemiehellä olisi mahdollisuus antaa samalla kertaa tiedoksi väliaikaisen kiellon sekä varsinaisen lähestymiskieltohakemuksen että kutsun istuntoon. (Juntunen, haastattelu 24.11.2015.)

Luodon mielestä yhdeksi ongelmaksi on muodostunut se, että vastaajaa joudutaan tavoittelemaan useampaan otteeseen. Häntä tavoitellaan ensimmäisen kerran, kun väliaikaista lähestymiskieltoa annetaan tiedoksi ja taas uudestaan, kun ilmoitetaan istunnon päivämäärästä. Tämä vie turhaa aikaa ja pitkittää prosessia kohtuuttomasti. Tämä korostuu erityisesti viikonloppuisin sekä virka-ajan ulkopuolella, sillä tällöin väliaikaisia lähestymiskieltoja määrätään yleisimmin. Tämän vuoksi olisi hyvä olla lähestymiskieltojen käsittelypäivät tiedossa käräjäoikeuden puolelta, jolloin käsittelypäivä voitaisiin ilmoittaa yhdessä lähestymiskiellon tiedoksiannon kanssa. (Luoto, keskustelu 21.11.2015.)

4.4 Ohjeistus prosessinkulukuksi

Ohjeistuksen on tarkoitus tulla käyttöön Oulun poliisilaitokselle väliaikaisten lähestymiskieltoasioiden käyttöön. Laadimme uudet ohjeet kärjätuomari Heikki Juntusen sekä kärjäsihteeri Maarit Hannosen kanssa. Lisäohjeistusta olen saanut rikosylikomisario Antti Luodolta.

Poliisin saadessa käsittelyyn väliaikaisen lähestymiskieltohakemuksen, selvitetään onko perusteita kiellon määräämiseen. Tämän jälkeen poliisi tavoittelee kieltoon määrättävää kuulemistä varten. Mikäli kieltoon määrättävä ei ole tavoitettavissa, voidaan kielto määrätä siitä huolimatta lain mukaisesti.

Kärjäoikeuden kanssa on sovittu lähestymiskiellojen osalta kiinteä istuntopäivä, joka alustavasti on päätetty olevan jokaisen kuukauden viimeinen arkipäivä kello 9 alkaen. Lähestymiskiellon määrääjä tarkistaa päivämäärän kalenterista. Tälle samalle päivämäärälle haastetaan kaikki väliaikaisen lähestymiskiellon saajat. Istunnon päivämäärä ja kieltoon määrättävän nimi lisätään valmiiseen kärjäoikeuden tekemään kutsun pohjaan, joka löytyy poliisin intrasta tai jostain muusta paikasta mihin poliisilla on helppo ja yksinkertainen pääsy. Kutsun pohjasta ei ole mahdollista muokata muuta, kuin päivämäärä ja nimi, jolloin se on ja pysyy kaikin puolin oikeanlaisena. Kutsu sisältää myös tuomarin sähköisen allekirjoituksen, joten sitä ei tarvitse erikseen hankkia. Kun kutsu on saatu valmiiksi, voidaan se toimittaa poliisipartion mukana kieltoon määrätylle tai hän voi itse käydä hakemassa kutsun laitokselta tiedoksiannon yhteydessä.

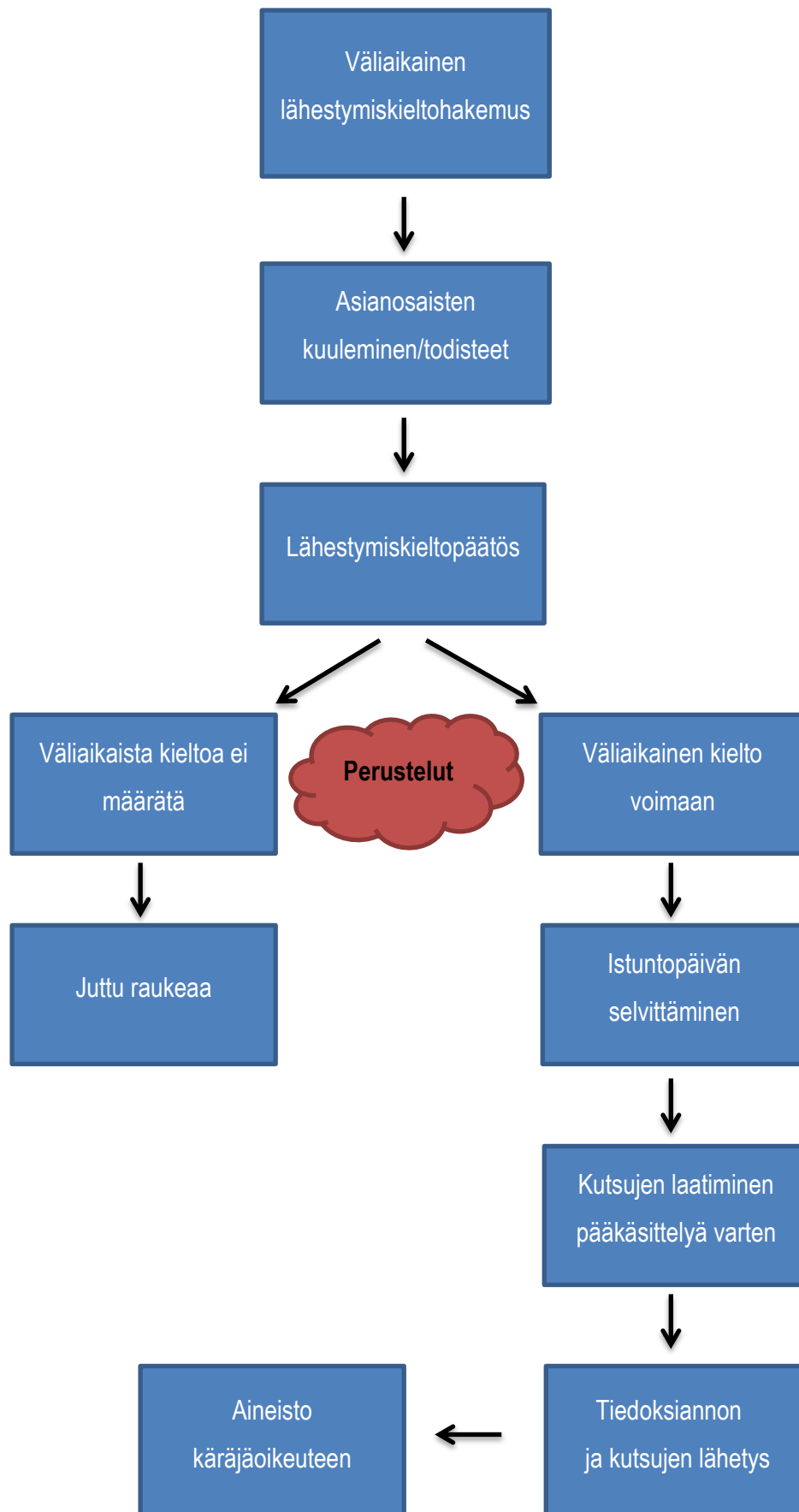
VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON ETENEMINEN

TÄLLÄ HETKELLÄ

- Väliaikainen lähestymiskieltohakemus
- Asianomaisten kuuleminen/todisteet
- Lähestymiskieltopäätös
- Päätöksen tiedoksianto
- Aineisto kärjäoikeuteen
- Kärjäsihteeri laatii kutsut
- Haastemies toimittaa kutsun
- Pääkäsittely

TULEVAISUUDESSA

- Väliaikainen lähestymiskieltohakemus
- Asianomaisten kuuleminen/todisteet
- Lähestymiskieltopäätös
- Istuntopäivän selvittäminen
- Kutsun laatiminen pääkäsittelyä varten
- Tiedoksiannon ja kutsujen lähetys
- Aineisto kärjäoikeuteen
- Pääkäsittely

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lähestymiskieltoprosessi käräjäoikeudessa sekä poliisissa ja saada aikaiseksi uudistettu väliaikaisen lähestymiskiellon ohjeistus, joka nopeuttaisi näissä viranomaisissa tapahtuvien väliaikaisten lähestymiskieltojen prosessia. Selvitettyäni lähestymiskielto lakia ja haastateltuani lähestymiskieltoprosessin parissa työskenteleviä ihmisiä käräjäoikeudesta sekä poliisista sain selville lähestymiskieltoja hidastavia elementtejä ja asioita, joita tulisi parantaa. Näitä tietoja hyväksikäyttäen, toteutimme uuteen ohjeeseen asioita, joihin meillä yhdessä käräjäoikeuden ja poliisin kanssa oli mahdollista vaikuttaa. Esimerkiksi lainsäädäntöä emme näin tiukalla aikataululla kyenneet muuttamaan.

Pienten muutosten ansiosta, pitäisi väliaikaisen lähestymiskiellon prosessi nopeutua ja helpottua tulevaisuudessa uuden valmiin kutsupohjan avulla sekä valmiiksi sovitulla istuntopäivällä. Ennen tuli tilanteita, joissa kielto sekä kutsu annettiin tiedoksi erikseen kieltoon määrätylle, koska istuntopäivä ei ollut poliisilla tiedossa tiedoksiannon hetkellä tai ei ollut olemassa valmista kutsua tuomarin allekirjoituksella, jolloin kieltoon määrättävää on tavoiteltu useampaan otteeseen poliisin sekä käräjäoikeuden toimesta ja tämä on vienyt turhaa ja arvokasta aikaa muilta jutuilta, kun asia olisi voitu hoitaa yhdellä kerralla, kuten tämä tulevaisuudessa tulee olemaan mahdollista.

Näiden uudistusten avulla poistuu yksi erillinen vaihe kokonaan käytöstä. Tämä on hyvin iso asia prosessinopeuden kannalta, koska tällaista mahdollisuutta suorittaa tiedoksiannon ja istuntopäivän ilmoitus samalla kerralla vastaajalle ei jatkuvassa käytössä ole ollut mahdollista. Tämä on nyt mahdollistettu tulevaisuudessa uuden ohjeistuksen myötä. Kiinteän istuntopäivän ansiosta poliisin ei enää tarvitse kieltoa määrätessään erikseen tavoitella käräjäoikeutta istuntopäivän suhteen, mikä on ollut ongelmana erityisesti viikonloppuisin, kun virastoissa ei ole työntekijöitä. Eikä erillistä kutsua tarvitse enää käräjäoikeuden puolelta toimittaa haastemiehen toimesta, vaan poliisi kykenee sen itse täyttämään ja toimittamaan kieltoon määrätylle, mikä kokonaisuudessaan vähentää käräjäoikeuden sekä poliisin työtä.

Kokonaisuudessaan tämä uusi ohjeistus mahdollistaa nopeammat käsittelyajat ja paremman oikeusturvan lähestymiskiellon hakijalle. Tämä uusi ohjeistus on hyvä alku nopeammalle ja selkeämmälle käsittelylle.

Vastaajan haastaminen on prosessin vaikein ja haastavin osuus, kuten Juntunen on tuonut aikaisemminkin jo esille. Tämä uudistus helpottaa juurikin tätä vaihetta, vastaajan tavoittelua. Tulevaisuudessa vastaajaa tarvitsee tavoitella vain kerran, entisen kahden kerran sijaan.

Kunhan vielä saataisiin lainsäädännöllisiä muutoksia aikaiseksi ja mahdollistettaisiin puhelintiedoksianto lähestymiskieltoihin, olisi koko lähestymiskieltoprosessi kohtalaisen hyvällä mallilla. Puhelintiedoksianto ei ROL:n säännösten vuoksi ole mahdollista, kuten käräjätuomari Juntunen toikin aikaisemmin esille. Tämä on luultavammin suurin koko prosessia hidastava ongelma lähestymiskieltoihin liittyen.

Tämä uusi kutsupohja ei tällä opinnäytetyöni teko hetkellä ole vielä valmis, koska sen tekemiseen menee aikaa. Käräjäoikeus ja poliisilaitos saavat tehdä sen itse sellaiseen kuntoon, että se täyttää kaikki vaadittavat standardit. Tarkoituksena oli saada aikaiseksi vain uusi helpottava ohjeistus ja tässä on onnistuttu. Tulevaisuus näyttää onko tästä käytännön höytyjä kuten minä uskon.

6 POHDINTA

Keväällä kun aloin miettiä mahdollista opinnäytetyöaihetta, minulla ei ollut kuin yksi alustava idea, mutta se ei varsinaisesti johtanut loppujen lopuksi mihinkään. Kun poliisista ehdotettiin uuden lähestymiskielto-ohjeen tekemistä, tartuin siihen heti kiinni opettajieni innoittamana. Tarkoituksena olisi siis nopeuttaa väliaikaisten lähestymiskieltojen prosessia, koska poliisissa oli tehty havainto, että asiaa tulisi parantaa ja nopeuttaa. Olin tyytyväinen, että sain aiheen ja toimeksiantajan työlleni.

Opinnäytetyön aloittaminen venähti kesästä koulun alkuun, mutta aloitettuani on työ edennyt kohtuullisen tasaista tahtia pienin hyppäyksin eteenpäin. Pääosin teoriaosuus koostuu tietysti varsinaisesta lainsäädännöstä, mutta lisäyksenä on käytetty käräjäoikeuden ohjeita ja muutamia muita kirjallisia lähteitä. Tietoa oli saatavilla kohtuullisesti loppujen lopuksi. Aluksi tuntui, etten oikein saa pituutta työhön, mutta toisaalta on turhaa pidentää asioita, kun sisältö alkaa loppujen lopuksi kärsiä turhasta venyttämisestä.

Haastattelut sekä keskustelut poliisin ja käräjäoikeuden kanssa sain hoidettua marraskuun ja joulukuun vaihteessa. Haastatteluista sain mielestäni hyviä vastauksia ja aineistoa irti, mitä oli helppo käyttää työn hyödyntämiseen. Tämä osaltaan selittyy sillä, että vastaajina olivat hyvät asiantuntijat, joilla oli myös sanottavaa aiheesta. He saivat kuvattua prosessia loistavasti ja kertoivat kohtaamistaan ongelmista.

Työn vahvuus ja heikkous oli työn kapea alaisuus eli se keskittyi hyvin pieneen asiaan, koska tarkoituksena oli tehdä ohje asiasta mistä ei ole kirjoitettu paljon ja tarkoituksena ei ollut tehdä kokonaan uutta järjestelmää, vaan vain pelkästään parantaa tiettyä tai tiettyjä osia prosessista. Vahvuutena tämä näkyy siinä, että voidaan keskittyä tiukasti yhteen tiettyyn asiaan, joka ei rön-syile kauheasti, mutta toisaalta tämä tuottaa ehkä hieman lyhyehkön työn, eikä varsinaisesti luo suuria määriä jotain uutta. Uudistus minkä tämä työ saa aikaiseksi, ei ole suuri, mutta käytännön-läheinen ja merkittävä poliisin ja käräjäoikeuden prosessitoiminnassa, koska se vähentää prosessiin käytettävää aikaa ja näin nopeuttaa käsittelyaikoja.

Itse toivoisin lainsäädännöllistä muutosta puhelintiedoksiannon mahdollisuuteen lähestymiskieltoasioissa, koska se olisi hyvin suuri koko prosessia nopeuttava muutos. Mielenkiintoista olisi

tietää tulevaisuudessa, että onko tällä pienellä prosessimuutoksella vaikutuksia loppujen lopuksi prosessin nopeutumiseen sekä työajan parempaan kohdentamiseen.

LÄHTEET

Hannonen, M. 2015. Käräjäsihteeri, Oulun käräjäoikeus. Keskustelu 1.12.2015.

HE 41/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lähestymiskiellosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 144/2003. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lähestymiskiellosta annetun lain muuttamisesta ja laiksi rikoslain 21 luvun 17 §:n kumoamisesta.

Helminen, K. & Kuusimäki, M & Rantaeskola, S. 2012. Poliisilaki. Helsinki: Talentum.

Käräjäoikeuslaki 28.6.1993/581.

Juntunen, H. 2015a. Käräjätuomari, osastonjohtaja, Oulun käräjäoikeus. Haastattelu 24.11.2015. Tekijän hallussa.

Juntunen, H. 2015b. Käräjätuomari, osastonjohtaja, Oulun käräjäoikeus. Keskustelu 1.12.2015.

Laki lähestymiskiellosta 4.12.1998/898.

Laki lähestymiskiellosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 892/2011.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689.

Lappi-Seppälä, T. 2000. Rikosten seuraamukset. Helsinki: WSLT.

Luoto, A. 2015. Rikosylikomisario, Oulun poliisilaitos, Rikostorjuntayksikön johtaja. Keskustelu 16.11.2015.

Mäkinen, H & Savela, A. 1999. Lähestymiskieltoasioiden käsittely Oulun käräjäoikeudessa. Menettelytapasuositus/Muistio. 20.4.1999.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeusministeriö 2013a. Kuka voi hakea lähestymiskieltoa. Viitattu 3.9.2015, <http://www.oikeus.fi/fi/index/esitteet/lahestymiskielto/kukavoihakealahestymiskieltoa.html>.

Oikeusministeriö 2013b. Lähestymiskieltoasia käräjäoikeudessa. Viitattu 3.9.2015, <http://www.oikeus.fi/fi/index/esitteet/lahestymiskielto/lahestymiskieltoasiakarajaoikeudessa.html>.

Oulun käräjäoikeus, 2015. Asiakaspalvelun lähestymiskielto-ohje.

Pakkokeinolaki 22.7.2011/806.

Poliisilaki 22.7.2011/872.

Rantaeskola, S. 2014. Poliisilaki – Kommentaari. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Rikotrip tietokanta 2015, Oulun poliisilaitos, Viitattu 16.11.2015.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Tasanto, T. 2015. Rikosylikomisario, Oulun poliisilaitos, Rikostutkintayksikön johtaja. Sähköposti-haastattelu 27.11.2015. Tekijän hallussa.

Tilastokeskus 2014. Rikokset kuukausittain 2009-2015 (ennakko). Viitattu 16.11.2015,
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__oik__rpk/010_rpk_tau_107.px/?rxid=ed82dfc2-853a-4958-b15f-b204738e0504.

OULUN KÄRÄJÄOIKEUS

3/Käräjätuomari

PL 141

90101 Oulu

Puhelin 02956 49500 Fax 02956 49615

KUTSU LÄHESTYMISKIELTOASIASSA

Kutsu pääkäsittelyyn

Asiano:

R 15/

10.12.2015

Henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetty

Kiellon hakija xx

Henkilö, jota vastaan kieltoa on pyydetty

xx

Henkilö, jota kiellolla on tarkoitus suojata

xx

Asia Lähestymiskielto

Vireille x.x.2015

Käräjäoikeus kehottaa Teitä vastaamaan oheisesta hakemuksesta ilmenevään pyyntöön käräjäoikeuden pääkäsittelyssä.

ISTUNTO

Aika Viikonpäivä **päivämäärä**, kellonaika

Paikka Oulun käräjäoikeus
Rata-aukio 2
90100 Oulu
Sali 6

LÄSNÄOLOVELVOLLISUUS JA POISSAOLON SEURAUKSET

Te voitte halutessanne saapua istuntoon vastaamaan hakemuksessa esitettyyn pyyntöön. Se ei kuitenkaan ole välttämätöntä, sillä asia voidaan tutkia ja ratkaista poissaolostanne huolimatta.

PYYNTÖÖN VASTAAMINEN

Jos Te saavutte istuntoon, Teidän tulee istunnossa ilmoittaa kantanne hakemuksessa esitettyyn pyyntöön (hyväksyttekö pyynnön vai vastustatteko sitä). Jos vastustatte pyyntöä, Teidän tulee ilmoittaa myös kantanne perustelut.

Jos Te aiotte esittää todisteita, käräjäoikeus kehottaa Teitä jo hyvissä ajoin ennen istuntoa kirjallisesti ilmoittamaan niistä samoin kuin siitä, mitä Te kullakin todisteella aiotte näyttää toteen.

Teidän tulee myös toimittaa käräjäoikeudelle (alkuperäisenä tai jäljennöksenä) ne kirjalliset todisteet, joihin vetoatte. Teidän tulee myös ilmoittaa todistajan ja muun kuultavan yhteystiedot.

ASIAKIRJOJEN SALASSAPITO

Hakemus ja hakemuksen mahdolliset liiteasiakirjat on pidettävä salassa, kunnes asia on ollut esillä käräjäoikeuden istunnossa.

(Hakemus pdf:nä tähän)

Käräjätuomari x

Puh. 02956 49500 Faksi 02956 49615
oulu.ko@oikeus.fi

LIITTEET

Hakemus
Ohjeita kutsuttavalle

OHJEITA KUTSUTTAVALLE

Esitutkintapöytäkirja Jos asiassa on suoritettu poliisitutkinta, Teillä on oikeus saada tutkintapöytäkirja käyttöönnne esittämällä poliisille tämä kutsu.

Oikeudenkäyntiavustaja ja asiamies

Jos ette mielestänne selviydy oikeudenkäynnistä ilman avustajaa, Teidän on syytä hankkia oikeudenkäyntiavustaja jo hyvissä ajoin ennen asian istutokäsittelyä.

Jos Teitä ei ole määrätty saapumaan istuntoon henkilökohtaisesti, saatte käyttää asiamiestä edustamaan itseänne oikeudenkäynnissä. Teidän on tällöin valtuutettava asiamiehenne antamalla tälle asiakirja.

Oikeudenkäyntiavustajana tai asiamiehenä saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Oikeusapu

Oikeusapu voidaan hakemuksesta myöntää henkilölle, joka taloudellisen asemansa vuoksi ei vaikeuksista kykene kokonaisuudessaan maksamaan asian käsittelystä aiheutuvia menoja. Oikeusapua ei kuitenkaan myönnetä, jos asialla katsotaan olevan asianomaiselle henkilölle vain vähäinen merkitys.

Oikeusapua haetaan oikeusaputoimistolta kirjallisesti tai suullisesti. Hakemuslomakkeita saa mm. kärjäoikeuden kansliasta ja oikeusaputoimistosta.

Laillinen este

Laillisella esteellä tarkoitetaan sitä, että henkilö sairauden tai yleisen liikenteen keskeytymisen vuoksi on estynyt saapumasta istuntoon. Jos ilmoitetaan muu este, kärjäoikeus tutkii, voidaanko se hyväksyä. Esteestä on heti sen tultua tietoon ilmoitettava kärjäoikeuden kansliaan

Asian käsittely

Asianosaisen on perehdyttävä asiaan niin hyvin, ettei asian käsittelyä tarvitse hänen laiminlyöntinsä vuoksi lykätä tai peruuttaa.

Pääkäsittelyn aluksi syyttäjän ja/tai asianomistajan on esitettävä vaatimuksensa perusteineen ja vastaajan ilmoitettava, suostuuko hän pyyntöön vai vastustaako hän sitä. Tämän jälkeen asianosaisten tulee vuorollaan tarkemmin perustella kantaansa ja lausua vastapuolen perustelujen johdosta. Todistelun jälkeen asianosaisten on vielä esitettävä loppulausuntonsa. Tällöin asianosaisten tulee lausua käsityksensä todisteista ja siitä, miten asia heidän mielestään tulisi ratkaista kaiken pääkäsittelyssä esitetyn aineiston perusteella.

Jos asianosainen tahtoo pääkäsittelyssä esittää todisteen, jota hän ei ole aikaisemmin ilmoittanut, hänen on viipymättä ennen pääkäsittelyä saatettava se tuomioistuimen tietoon ja samalla ilmoitettava, mitä hän haluaa todisteella näyttää toteen.

Asia käsitellään istunnossa suullisesti. Asianosainen ei saa istunnossa lukea eikä antaa kärjäoikeudelle oikeudenkäyntikirjelmää tai muuta kirjallista lausumaa. Asianosainen saa kuitenkin lukea vaatimuksensa asiakirjasta sekä käyttää kirjallisia muistiinpanoja muistinsa tueksi.

OULUN KÄRÄJÄOIKEUS

3/Käräjätuomari

PL 141

90101 Oulu

Puhelin 02956 49500 Fax 02956 49615

KUTSU HAKIJALLE

LÄHESTYMISKIELTOASIASSA

Pääkäsittely

10.12.2015

Asiano:

R 15/

Hakija

Vireille x.x.2015

Asia Lähestymiskielto

Kiellon hakija xx

Henkilö, jota vastaan kieltoa on pyydetty

xx

Henkilö, jota kiellolla on tarkoitus suojata

xx

KUTSUN TARKOITUS

Teidät kutsutaan käräjäoikeuden alla mainittuun istuntoon.

ISTUNTO

Aika Viikonpäivä **päivämäärä**, kellonaika

Paikka Oulun käräjäoikeus
Rata-aukio 2
90100 Oulu
Sali 6

LÄSNÄOLOVELVOLLISUUS JA POISSAOLON SEURAUKSET

Teidän on saavuttava käräjäoikeuden istuntoon henkilökohtaisesti.

Jos Te jäätte ilman laillista estettä saapumatta käräjäoikeuden istuntoon tai käytätte asiamiestä sijastanne, asia voidaan jättää sillensä.

Käräjäsihteeri xx

LIITTEET

Ohjeita kutsuttavalle

OHJEITA KUTSUTTAVALLE

Esitutkintapöytäkirja Jos asiassa on suoritettu poliisitutkinta, Teillä on oikeus saada tutkintapöytäkirja käyttöönne esittämällä poliisille tämä kutsu.

Oikeudenkäyntiavustaja ja asiamies

Jos ette mielestänne selviydy oikeudenkäynnistä ilman avustajaa, Teidän on syytä hankkia oikeudenkäyntiavustaja jo hyvissä ajoin ennen asian istuntokäsittelyä.

Oikeudenkäyntiavustajana tai asiamiehenä saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Oikeusapu

Oikeusapu voidaan hakemuksesta myöntää henkilölle, joka taloudellisen asemansa vuoksi ei vaikeuksista kykene kokonaisuudessaan maksamaan asian käsittelystä aiheutuvia menoja. Oikeusapua ei kuitenkaan myönnetä, jos asialla katsotaan olevan asianomaiselle henkilölle vain vähäinen merkitys.

Oikeusapua haetaan oikeusaputoimistolta kirjallisesti tai suullisesti. Hakemuslomakkeita saa mm. kärjäoikeuden kansliasta ja oikeusaputoimistosta.

Laillinen este

Laillisella esteellä tarkoitetaan sitä, että henkilö sairauden tai yleisen liikenteen keskeytymisen vuoksi on estynyt saapumasta istuntoon. Jos ilmoitetaan muu este, kärjäoikeus tutkii, voidaanko se hyväksyä. Esteestä on heti sen tultua tietoon ilmoitettava kärjäoikeuden kansliaan

Asian käsittely

Asianosaisen on perehdyttävä asiaan niin hyvin, ettei asian käsittelyä tarvitse hänen laiminlyöntinsä vuoksi lykätä tai peruuttaa.

Pääkäsittelyn aluksi syyttäjän ja/tai asianomistajan on esitettävä vaatimuksensa perusteineen ja vastaajan ilmoitettava, suostuuko hän pyyntöön vai vastustaako hän sitä. Tämän jälkeen asianosaisten tulee vuorollaan tarkemmin perustella kantaansa ja lausua vastapuolen perustelujen johdosta. Todistelun jälkeen asianosaisten on vielä esitettävä loppulausuntonsa. Tällöin asianosaisten tulee lausua käsityksensä todisteista ja siitä, miten asia heidän mielestään tulisi ratkaista kaiken pääkäsittelyssä esitetyn aineiston perusteella.

Jos asianosainen tahtoo pääkäsittelyssä esittää todisteen, jota hän ei ole aikaisemmin ilmoittanut, hänen on viipymättä ennen pääkäsittelyä saatettava se tuomioistuimen tietoon ja samalla ilmoitettava, mitä hän haluaa todisteella näyttää toteen.

Asia käsitellään istunnossa suullisesti. Asianosainen ei saa istunnossa lukea eikä antaa kärjäoikeudelle oikeudenkäyntikirjelmää tai muuta kirjallista lausumaa. Asianosainen saa kuitenkin lukea vaatimuksensa asiakirjasta sekä käyttää kirjallisia muistiinpanoja muistinsa tueksi.

OULUN KÄRÄJÄOIKEUS

3. osasto
 PL 141
 90101 Oulu
 Puhelin 02956 49500 Fax 02956 49615

TUOMIO**Lähestymiskieltoasia**

10.12.2015

Asiano:
 R 15/

Kiellon hakija x

Henkilö, jota vastaan kieltoa on pyydetty

x

Henkilö, jota kiellolla on tarkoitus suojata

x

x

SELOSTUS ASIASTA

Pyyntö Hakija on pyytänyt xle vuoden mittaista laajennettua lähestymiskieltoa.

Perusteet

xx

Poikkeukset lähestymiskieltoon:

xxx

Vastaus x ei ole ollut pääkäsittelyssä itse paikalla. Hänet on haastettu istuntoon uhalla, että asia voidaan käsitellä ja ratkaista poissaolosta huolimatta.

TODISTELU**Kirjalliset todisteet**

- x

- x

Henkilötodistelu

- x

- x

RATKAISU**Kiellon määrääminen**

Määrätään laajennettu lähestymiskielto. Kiellon sisältö samoin kuin rajoitukset ja poikkeukset kieltoon selostetaan jäljempänä.

Perustelut

Lähestymiskiellosta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan, henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan tai muun vakavan häirinnän torjumiseksi voidaan määrätä lähestymiskielto.

Lähestymiskiellosta annetun lain 2 §:n mukaan lähestymiskielto voidaan määrätä, jos on perusteltu aihe olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään tätä. Kiellon määräämisen edellytyksiä arvioitaessa on otettava huomioon asiaan osallisten henkilöiden olosuhteet, jo tapahtuneen rikoksen tai häirinnän laatu ja toistuvuus sekä todennäköisyys, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, jatkaisi häirintää tai tekisi itsensä uhatuksi tuntevaan henkilöön kohdistuvan rikoksen.

Lähestymiskielto voidaan mainitun lain 3 §:n mukaisesti määrätä perusmuotoisena, jolloin lähestymiskieltoon määrätty henkilö ei saa tavata eikä muutoinkaan ottaa yhteyttä henkilöön, jota kiellolla olisi tarkoitus suojata. Kiellettyä olisi myös suojattavan henkilön seuraaminen ja tarkkaileminen.

xxxx

Kiellon sisältö

Lähestymiskieltoon määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä eikä muuten ottaa häneen yhteyttä tai sitä yrittää. Kiellettyä on myös suojattavan henkilön seuraaminen tai tarkkaileminen.

Laajennettuun lähestymiskieltoon määrätty x ei saa myöskään oleskella suojattavan x kodin, osoite x, läheisyydessä.

Kiellon rajoitukset ja poikkeukset

Esim.

Lähestymiskielto ei koske xxxx

Kiellon voimassaolo

Lähestymiskielto tulee voimaan heti ja se päättyy x.x.2016. Kieltoa on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jollei asiaa käsittelevä ylempi tuomioistuin toisin määrää.

Kiellon rikkominen

Jos lähestymiskieltoon määrätty rikkoo tässä ratkaisussa yksilöityä

kieltoa, hänet on tuomittava lähestymiskiellon rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Oikeudenkäyntikulut

Asiaan osalliset vastaavat itse asian käsittelystä aiheutuvista kustannuksista.

Lainkohdat

Laki lähestymiskiellosta 2, 3, 7 ja 14 §.

MUUTOKSENHAKU

Tähän ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen. Muutoksenhakuohjeet ovat ratkaisun liitteenä.

Käräjätuomari

x

OULUN KÄRÄJÄOIKEUS

3. osasto/Kät x

ILMOITUS LÄHESTYMISKIELLOSTA

Poliisin ilmoitusnumero:

x.x.2015

Kiellon hakija x**Henkilö, jota vastaan kieltoa on pyydetty**

x

Henkilö, jota kiellolla on tarkoitus suojata

x

x

Määrätty kielto

Laajennettu lähestymiskielto.

Perustelut

Terveysteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuva rikos, rikoksen uhka ja muu vakava häirintä.

Kiellon sisältö

Lähestymiskieltoon määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä eikä muuten ottaa häneen yhteyttä tai sitä yrittää. Kiellettyä on myös suojattavan henkilön seuraaminen tai tarkkaileminen.

Laajennettuun lähestymiskieltoon määrätty x ei saa myöskään oleskella suojattavan x kodin osoite xx, läheisyydessä.

Lainkohdat

Laki lähestymiskiellosta 2, 3, 7 ja 14 §.

Kiellon rajoitukset ja poikkeukset

xx

Kiellon voimassaolo

Kiellon alkamispäivä: x.x.2015

Kiellon päättymispäivä: x.x.2016

Käräjätuomari

xx